

economie

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommitteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommitteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommitteerde.
- 4 De examinator en de gecommitteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinator en de gecommitteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommitteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinator en door de gecommitteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
 - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
 - 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
 - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 7 Indien de examinator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
 - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
 - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

- NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinator en gecommitteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

- NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*
Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.
Verduidelijking
Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.
Een fout
Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.
Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van drie scorepunten voor het hele examen.

Indien aan een gevraagde berekening geen eis is toegevoegd ten aanzien van de nauwkeurigheid van de afronding, dan elke juiste manier van afronding goed rekenen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1 Een gewenste prijsstijging van friet?

1 maximumscore 2

complementaire goederen

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

Wanneer de eigen verkoopprijs van friet wordt verhoogd met de heffing, daalt (de afzet van friet en ook) de totale omzet / de totale afzet aan andere goederen uit het assortiment. Het zijn dus complementaire goederen bij het (hoofd)product friet.

2 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- Als Willem de heffing niet doorberekent, dan blijft de verkoopprijs €2. Zijn eigen netto prijs na afdracht van de heffing is dan €1,67 (2 / 1,20). In die situatie geldt bij TO = € 9.000 en p = 1,67 dat de afzet 5.390 stuks is (afgerond). In de nieuwe situatie als Willem wel de heffing doorberekent is zijn nettoprijs € 2 en is de afzet 4.000 stuks (8.000 /2)

1

- De afname van de vraag naar friet bij Willem is:

$$\frac{4.000 - 5.390}{5.390} \times 100\% = -25,8\%$$

1

- $$E_v = \frac{\% \Delta Q_v}{\% \Delta p}$$

$$E_v = \frac{-25,77}{20} = -1,29$$

De elasticiteit is kleiner dan -1, dus is de vraag naar friet elastisch

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

3 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Jan heeft als dominante strategie om de prijs van friet gelijk te houden, want € 15.000 is meer dan € 13.500 (totale omzet van het gehele assortiment); en € 15.750 is meer dan € 14.350.

Voor Willem geldt een analoge redenering: € 13.000 is meer dan € 11.600 euro en € 13.440 is meer dan € 12.350.

Willem heeft dus dezelfde dominante strategie

1

- Omdat beide cafetaria's de verkoopprijzen van friet gelijk houden, neemt de consumptie van friet niet af

1

Opmerking

Voor het toekennen van het eerste scorepunt moet de totale omzetontwikkeling uit de matrix benoemd worden.

4 maximumscore 2

Voorbeeld van een juiste uitleg is:

- De (jeugdige) klanten krijgen dan een lagere betalingsbereidheid, waardoor de vraaglijn naar friet naar links verschuift. De cafetaria's zullen hun verkoopprijzen moeten verlagen
- Op termijn kan daardoor de kostprijs van friet groter worden dan de verkoopprijs, waardoor er verlies wordt geleden op de verkoop van friet

1

1

5 maximumscore 2

heffingskorting

Voorbeeld van een juiste uitleg:

- Bij een aftrekpost zal het voordeel van de cafetaria het marginale belastingtarief zijn / Slechts een deel van de aftrekpost zal door middel van een lager belastingbedrag voordelig zijn voor de cafetaria
- Bij een heffingskorting zal het volledige bedrag in mindering worden gebracht op het belastingbedrag. Dit is een groter voordeel dan een aftrekpost (en zal de transitie naar een gezonder assortiment bevorderen)

1

1

Opgave 2 Verzekerken op maat

6 maximumscore 1

risico-avers

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

De tweede aanname dat verzekerden meer dan het verwachte schadebedrag (120%) als premie willen betalen geeft aan dat potentiële verzekerden risico-avers zijn.

7 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- De betalingsbereidheid van groep B is
 $1,20 \times 0,07 \times € 5.500 = € 462$.

Bij deze bereidheid zullen beide groepen zich verzekeren

1

- Als de (uniforme) premie hieraan gelijk is, wordt de winst:

$$TO = p \times q$$

$$TO = 462 \times 25.000 = € 11.550.000$$

$$TK = GVK \times q + TCK$$

$$TK = (10.000 \times 600) + (15.000 \times 385) + (25.000 \times 25) + 500.000 \\ = € 12.900.000$$

$$TW = € 11.550.000 - € 12.900.000 = - € 1.350.000$$

(Er is een verlies als de premie gelijk is aan de betalingsbereidheid van groep B)

1

8 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Doordat de Carmonitor het rijgedrag van de automobilist bijhoudt, zullen automobilisten voorzichtiger gaan rijden
- Hierdoor gaan meer mensen van groep A naar groep B waardoor het gemiddelde schadebedrag lager zal uitvallen.
of

1

De kans op schade daalt waardoor het gemiddelde schadebedrag lager zal uitvallen door het voorzichtigere rijgedrag

1

- Door de daling van de kans op schade en het gemiddelde schadebedrag zullen de schadekosten voor de verzekeraar dalen (meer dan de stijging van de variabele poliskosten) en stijgt de winstgevendheid van de verzekering

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

9 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste uitleg zijn:

- Doordat mensen met een laag risico zich verzekeren, zullen deze mensen nu wel een consumentensurplus genereren op de verzekeringsmarkt. Als gevolg hiervan stijgt het totale surplus binnen deze markt.
- Doordat mensen met een laag risico zich verzekeren, zijn er meer verzekerden waardoor de verzekeraars meer verzekeringen verkopen. Hierdoor stijgt het producentensurplus / het totale surplus binnen deze markt.

10 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Wanneer andere verzekeraars ook overgaan tot het aanbieden van een Carmonitor en daar anders mee omgaan, ontstaat er onvolledige informatie bij potentiële verzekerden over de verschillen tussen verzekeraars en de verzekeringen 1
- Hierdoor moeten de potentiële verzekerden meer tijd besteden aan het uitzoeken van de verschillen en maken zij meer zoekkosten / transactiekosten 1

Opgave 3 Groei op de klippen

11 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

Door de koersdaling van de lira ten opzichte van de euro stegen de aflossingen en renteverplichtingen van de bedrijven uitgedrukt in lira. Dit betekende hogere (krediet)kosten, waardoor de winstgevendheid van de Turkse bedrijven zou kunnen afnemen (gegeven een omzet in lira's).

12 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- De Turkse overheid heeft zich garant gesteld voor de aflossing van veel leningen (in euro's). Door de koersdaling van de lira ten opzichte van de euro zullen veel bedrijven mogelijk niet meer kunnen voldoen aan de aflossingsverplichtingen (in euro's) en zal de Turkse overheid de aflossingsverplichtingen moeten overnemen 1
- Dit zal leiden tot (extra) uitgaven. Hierdoor zal de Turkse overheid op termijn de belastingen moeten verhogen om het tekort niet te laten oplopen / om een begrotingsevenwicht te behouden 1

13 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg van de handelspartners is:

- Als de Turkse economie in een recessie terechtkomt, zal Turkije minder importeren waardoor de handelspartners minder exporteren. Hierdoor komen de bestedingen / komt de productie en daarmee (de groei van) het bbp van deze landen onder druk te staan 1
- Voorbeelden van een juiste uitleg van het bankwezen zijn (één van de volgende):
 - De Europese banken hebben krediet uitstaan bij Turkse bedrijven. Als door de Turkse recessie / lage koers van de lira bedrijven niet meer kunnen voldoen aan renteverplichtingen, zullen er minder mogelijkheden zijn om krediet te verlenen aan Europese particulieren. Dit heeft een negatief effect op (de groei van) het bbp van Europese landen.
 - De Europese banken hebben krediet uitstaan bij Turkse bedrijven. Als door de Turkse recessie / lage koers van de lira bedrijven niet meer kunnen voldoen aan renteverplichtingen zullen Europese banken hun winst zien afnemen. Hierdoor kan de aandelenkoers van deze banken dalen wat een negatief effect heeft op het vermogen van (particuliere) beleggers. Dit heeft een negatief effect op (de groei van) het bbp van Europese landen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- Bij een begin van $\text{€} 1 = \text{L} 1$ geldt dat er nu $1/0,6 = 1,67$ lira betaald moeten worden voor dezelfde euro ($\text{€} 1 = \text{L} 1,67$).
De prijsstijging van de import in lira's is 66,67% 1
- De verandering van het importvolume is dan $66,67 \times -0,75 = -50\%$ 1
- indexcijfer exportwaarde (in eigen valuta): $100 \times 1,36 = 136$
indexcijfer importwaarde (in eigen valuta): $100 \times 0,5 \times 1,667 = 83,35$
De exportwaarde is gestegen en de importwaarde is gedaald, waardoor het saldo lopende rekening is verbeterd 1

15 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste conclusie is:

- Een hogere rente zal tot meer aanbod van internationaal kapitaal leiden, waardoor er meer vraag is naar lira's en de koers van de lira (in euro's) zal stijgen 1

Een voorbeeld van een juiste conclusie bij verergeren van een recessie is:

- Door de koersstijging van de lira worden Turkse exportproducten (in vreemde valuta) duurder. Hierdoor kan de Turkse export afnemen, wat een negatief effect heeft op de groei van het bbp en een mogelijke recessie wordt verergerd 1
- Voorbeelden van een juiste conclusie bij afzwakking van een recessie zijn (één van de volgende): 1
- Door de koersstijging van de Turkse lira zullen Turkse bedrijven met schulden in euro's minder kredietkosten (in lira's) hebben waardoor de winstgevendheid verbetert / op peil blijft en de investeringen op peil blijven. Dit heeft een positief effect op de groei van het bbp waardoor een mogelijke recessie kan worden afgezwakt.
- Door de koersstijging van de Turkse lira wordt import (van grond- en hulpstoffen) goedkoper, waardoor de inflatie wordt beperkt. De internationale concurrentiepositie kan verbeteren waardoor de export van Turkije kan stijgen / de import door Turkije kan afnemen. Dit heeft een positief effect op de groei van het bbp waardoor een mogelijke recessie kan worden afgezwakt.
- Door de koersstijging van de Turkse lira wordt import (van grond- en hulpstoffen) goedkoper, waardoor de inflatie wordt beperkt. De koopkracht van Turkse consumenten blijft op peil waardoor de consumptie op peil blijft. Dit heeft een positief effect op de groei van het bbp waardoor een mogelijke recessie kan worden afgezwakt.

Opmerking

Als het effect op het bbp niet is benoemd in het tweede en derde deelantwoord, wordt maximaal 1 scorepunt toegekend.

Opgave 4 Recessie door het buurland

16 maximumscore 2

de overheid

Voorbeelden van een juiste argumentatie zijn:

- Op korte termijn blijft het prijspeil gelijk, dus de centrale bank hoeft gezien haar doelstelling niet in actie te komen.
- Het reële bbp is in de nieuwe situatie gedaald. Dit betekent een lagere vraag naar arbeid en dus een toename van de werkloosheid. De overheid streeft naar bestrijding van werkloosheid en zal moeten ingrijpen.

17 maximumscore 1

Voorbeelden van een juiste verklaring zijn:

- Bedrijven zullen hun verkoopprijzen pas verlagen als hun (loon)kosten gedaald zijn om zo verliezen te vermijden. Op korte termijn zijn lonen star dus zullen bedrijven de prijzen niet op korte termijn verlagen.
- Bedrijven zijn op korte termijn gebonden aan verkoopcontracten / hebben te maken met menukosten. Hierdoor zullen ze de prijzen op korte termijn niet verlagen.

18 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Een toename van de geldhoeveelheid op de vermogensmarkt leidt tot (een toename van de vraag naar rentedragende vermogenstitels, waardoor de koers van deze vermogenstitels stijgt en) een daling van de rente
- Door een dalende rente wordt sparen minder aantrekkelijk en lenen aantrekkelijker, waardoor de bestedingen stijgen en daarmee ook de productie

1

1

19 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

Een hogere verwachte inflatie betekent dat (de verwachte koopkracht gaat dalen en) werknemers in de loononderhandelingen hun looneisen naar boven aanpassen aan de verwachte inflatie. Dit leidt tot stijgende lonen die verrekend worden in de verkoopprijzen. Dat leidt weer tot verdere stijging van het prijspeil.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

20 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste argumentatie is:

- Verlaging van de tarieven van de inkomstenbelasting leidt tot een grotere koopkracht van gezinnen (gegeven de rente) en tot een verschuiving van de GV-lijn naar rechts (bij elk prijspeil) 1
- Verlaging van de milieuheffingen voor bedrijven leidt tot lagere kosten per eenheid product. Dit leidt tot een verschuiving van de GAkt-lijn naar beneden 1

Opgave 5 Dividendbelasting

21 maximumscore 2

progressieve belasting

Een voorbeeld van een juiste motivering is:

Er is sprake van een proportioneel tarief met een vaste vrijstelling. Dit leidt tot een progressief tarief doordat de vrijstelling met het stijgen van het dividendbedrag een steeds kleiner voordeel oplevert / het stijgen van het dividendbedrag tot een stijgend gemiddeld heffingspercentage leidt.

Opmerking

Voor een motivatie door middel van een correcte berekening kunnen ook scorepunten worden toegekend.

22 maximumscore 2

- Voorbeelden van een juiste verklaring van de verandering in vergelijking (1) zijn (één van de volgende): 1
- Er komt ongeacht de aandelenkoers K meer vraag naar aandeel X, omdat beleggen in het land en ook in X interessanter wordt, want de winstuitkeringen aan de aandeelhouders van X worden niet meer belast (met dividendbelasting) / het netto dividendrendement stijgt.
- Bij de huidige koers is de prijsgevoeligheid van de vragers naar aandeel X afgangen. Hierdoor wil men ook bij hogere koersen aandelen kopen.
- Voorbeelden van een juiste verklaring van de verandering in vergelijking (2) zijn (één van de volgende): 1
- De bezitters van aandelen (waaronder X) weten dat hun aandelen meer waarde worden voor andere beleggers. Hierdoor zijn ze pas bereid om tegen een hoger bod hun aandelen te verkopen (snijpunt met Y-as gaat omhoog van 12,56 naar 14,37).
- Bij de huidige koers is de prijsgevoeligheid van de aanbieders van aandeel X afgangen. Beleggers zullen hierdoor pas bij een hogere koers hun aandelen verkopen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- $Qv = Qa$
 $-2K + 9.000 = 398K - 5.000$
 $400K = 14.000$ dus K was 35 euro.

Na afschaffen van dividendbelasting volgt eenzelfde berekening:

- $Qv = Qa$
 $-2K + 9.600 = 348K - 5.000$
 $350K = 14.600$ dus K is 41,71 euro
- koersstijging = $\frac{41,71 - 35}{35} \times 100\% \approx 19,2\%$ (en dat is meer dan 10%)

1
1

24 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Door de afschaffing van de dividendbelasting zullen de inkomsten voor de overheid afnemen
- Een toename van het consumentenvertrouwen (als gevolg van een toename van de particuliere vermogenspositie) leidt tot stijging van de bestedingen, waardoor de overheid meer (indirecte) belasting-inkomsten ontvangt

1
1

25 maximumscore 4

Een voorbeeld van een juiste reactie bij de eerste bewering is:

Door de verlaging van de arbeidsinkomensquote in het land stijgt de winstquote (bij gelijkblijvende rente- en huur/pachtquotes), terwijl de winstquote in de buurlanden op lange termijn (vrijwel) gelijk blijft.

Van iedere verdiende euro gaat een groter deel naar winst en dus is het aantrekkelijker om in dit land te beleggen

2

Een voorbeeld van een juiste reactie bij de tweede bewering is:

- Met name de hoge inkomens beleggen relatief meer in aandelen, waardoor zij een relatief groter voordeel genieten van de afschaffing van de dividendbelasting. Hierdoor zal er een verwachte denivelleringsplaatsvinden tussen de hoge en lage inkomens
- Uit tabel 2 blijkt dat de Gini-coëfficiënt is gestegen. Dit wijst op een grotere scheefheid / relatieve grotere inkomenskloof tussen lage en hoge inkomensklassen. De afschaffing van de dividendbelasting zal de scheefheid verder vergroten en dat is volgens de minister van Sociale Zaken ongewenst

1
1

Opgave 6 Afvalwater, een schone zaak

26 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- Totaalaantal VE's = $60.000 \times 0,023 + 80.000 \times 0,015 + 50.000 \times 0,088 + 40.000 \times 0,056 = 9.220$ 1
- TK eigen installatie = $25 \times 9.220 + 300.000 = € 530.500$
- Kosten per VE per liter = $530.500 / 9.220 = € 57,54$
- De korting per VE moet minimaal zijn: $70 - 57,54 = € 12,46$ 1

27 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- ZW kan zijn (specifieke) investering alleen terugverdienen door voldoende afvalwater te zuiveren (verzonken kosten) 1
- ZW kan zo door de G4 worden gedwongen akkoord te gaan met een korting op de heffing (berovingsprobleem) 1

28 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Wanneer ZW akkoord gaat met een korting voor de G4 zal (gegeven de doelstelling van break-even) de heffing voor de andere bedrijven omhoog moeten. Hierdoor neemt de kans toe dat bedrijven afvalwater illegaal zullen willen lozen 1
- Wanneer de G4 besluit een afvalwaterzuiveringsinstallatie te bouwen zullen de overige bedrijven de (constante) kosten (van ZW) moeten dekken. Dat kan alleen als ze een hogere heffing moeten betalen. Hierdoor neemt de kans toe dat de overige bedrijven afvalwater illegaal zullen willen lozen 1

5 Aanleveren scores

Verwerk per examinator in de applicatie Wolf:

- de scores van de alfabetische eerste vijf kandidaten voor wie het tweede-tijdvak-examen de eerste afname is én
- de scores van alle herkansende kandidaten.

Cito gebruikt beide gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 28 juni te accorderen.

Ook na 28 juni kunt u nog tot en met 1 juli gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

derde tijdvak

Ook in het derde tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw derde-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

economie vwo**Centraal examen vwo**

Tijdvak 2

Correctievoorschrift

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor vwo,

Bij het centraal examen economie vwo:

Op pagina 8, bij vraag 10 moet

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Wanneer andere verzekeraars ook overgaan tot het aanbieden van een Carmonitor en daar anders mee omgaan, ontstaat er onvolledige informatie bij potentiële verzekerden over de verschillen tussen verzekeraars en de verzekeringen 1
- Hierdoor moeten de potentiële verzekerden meer tijd besteden aan het uitzoeken van de verschillen en maken zij meer zoekkosten / transactiekosten 1

vervangen worden door:

Door onvolledige informatie bij potentiële verzekerden over de verschillen tussen verzekeraars en de verzekeringen moeten zij meer tijd besteden aan het uitzoeken van de verschillen en maken zij meer zoekkosten / transactiekosten.

Toelichting:

De vraagstelling vraagt geen uitleg van de oorzaak van onvolledige informatie.

en

Op pagina 13, bij vraag 22, moet bij de tweede deelscore, bij het tweede voorbeeldantwoord

- Bij de huidige koers is de prijsgevoeligheid van de aanbieders van aandeel X afgangen. Beleggers zullen hierdoor pas bij een hogere koers hun aandelen verkopen.

vervangen worden door:

- Bij de huidige koers is de prijsgevoeligheid van de aanbieders van aandeel X toegenomen. Beleggers zullen hierdoor pas bij een hogere koers hun aandelen verkopen.

Toelichting:

De koerselasticiteit van het aanbod neemt toe.

Ik verzoek u dit bericht door te geven aan de correctoren economie vwo.

Namens het College voor Toetsen en Examens,

drs. P.J.J. Hendrikse,
voorzitter